

CAPUT II.

ORDO ET RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSAE.

I. DE PRÆPARATIONE SACERDOTIS CELEBRaturi.

Sacerdos celebraturus missam, praevid confessione sacramentali, quando opus est, et saltem Matutino cum Laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet, et orationes praeparatorias ad missam pro temporis opportunitate dicat. Deinde accedit ad locum in sacristia vel alibi praeparatum, ubi paramenta aliaque ad celebrationem necessaria habentur: accipit Missale, perquirat missam, perlegit, et signacula ordinat ad ea quae dicturus est. Postea lavat manus, dicens sequentem orationem:

Da, Domine, virtutem manibus meis ad abstergendam omnem maculam; ut sine pollutione mentis et corporis valeam tibi servire.

1.-Deinde praeparat calicem (qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, et simul cum patena itidem inaurata, ab episcopo consecratus): super eius os ponit purificatorium mundum, et super illud patenam cum hostia integra, quam leviter extergit, si opus est, à fragmentis, et eam tegit parva palli lineâ, tum velo serico; super velo ponit bursam coloris paramentorum, intus habentem corporale plicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico vel auro in medio inextum, sed totum album, et ab episcopo, vel alio habente facultatem, simul cum palla benedictum.

2.-Quibus ita dispositis, accedit ad paramenta, quae non debent esse lacera aut scissa, sed integra, et decenter munda ac pulchra, et ab episcopo itidem, vel alio facultatem habente, benedicta: ubi calceatus pedibus, et indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, induit se, si sit praelatus secularis, supra rochetum; si sit praelatus regularis, vel alius sa-

cerdos secularis, supra superpelliceum, si commodè haberi possit, alioquin sine eo supra vestes communes, dicens ad singula singulas orationes inferius positas.

3.-Ac primùm accipiens amictum circa extremitates et chordulas, osculatur illum in medio, ubi est crux, et ponit super caput, et mox declinat ad collum, et eo vestium collaria circum tegens, ducit chordulas sub brachiis, et circumducens per dorsum, ante pectus reducit et ligat; et dum ponit amictum super caput dicat:

Impone, Domine, capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursus.

Tum albâ induitur, caput submittens, deinde manicam dextram brachio dextro, et sinistram sinistro imponens. Albam ipsam corpori adaptat, elevat ante, et à lateribus hinc inde, et cum eâ induitur dicit:

Dealba me, Domine, et munda cor meum: ut in sanguine Agni dealbatus, gaudiis perfruar sempiternis.

Et cingulo per ministrum à tergo sibi porrecto se cingit, dicens:

Praecinge me, Domine, cingulo puritatis, et exstingue in lumbis meis humorem libidinis: ut maneat in me virtus continentiae et castitatis.

Minister elevat albam super cingulum circum circa ut honestè dependeat, et tegat vestes; ac eius simbrias diligenter aptat, ut ad latitudinem digiti, vel circiter supra terram aequaliter fluat.

Sacerdos accipit manipulum, osculatur crucem in medio, et imponit brachio sinistro, dicens:

Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris: ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.

Deinde ambabus manibus accipiens stolam, simili modo deosculatur, et imponit medium eius collo, ac transversando eam ante pectus in modum crucis, ducit partem à sinistro humero pendentem ad dextram, et partem à dextro humero pendentem ad sinistram. Sicque utramque

partem stolae extremitatibus cinguli hinc inde ipsi cingulo coniungit: et dum stola imponitur collo, dicit:

Redde mihi, Domine, stolam immortalitatis, quam perdidisti in praevaricatione primi parentis: et quamvis indignus accedo ad tuum sacrum mysterium, merear tamen gaudium sempiternum.

4.-Si celebrans sit episcopus, non ducit stolam ante pectus in modum crucis, sed sinit hinc inde utrasque extremitates pendere: et antequam accipiat stolam, accipit parvam crucem pectoralem, quam osculatur, et collo impostam sinit ante pectus chordulis pendere. Manipulum quoque non accipit ante stolam, nisi in missis Defunctorum, sed accipit ad altare, cum in confessione dicit, Indulgentiam, illumque prius osculatur.

Postremò sacerdos accipit planetam, seu casulam, dicens:

Domine, qui dixisti: Iugum meum suave est, et onus meum leve; fac ut istud portare sic valeam, quòd consequar tuam gratiam. Amen.

5.-Si sit episcopus, et solemniter celebret, accipit paramenta et alia ut in Caeremoniali.

Uterque minister (subdiaconus et diaconus) sua paramenta capit... adiuvantes celebrantem non tenentur recitare cum ipso respectivas vestium sacrarum orationes in Missali assignatas; possunt tamen pro arbitrio; quòd aliqui dicant in contrarium; rubricae enim loquuntur de solo celebrante. (Cavaleri, t. 5, c. 8, num. VIII).

II. DE INGRESSU SACERDOTIS AD ALTARE.

1.-Sacerdos omnibus paramentis indutus, accipit manu sinistrâ calicem, ut suprâ praeparatam, quem portat elevatum ante pectus, bursam manu dexterâ super calice tenens, et factâ reverentiâ cruci, vel imagini illi, quae in sacristia erit, capite cooperto, accedit ad altare, ministro cum Missali et aliis ad celebrandum necessariis (nisi ante fuerint praeparata), praecedente, superpellice in-

duto. Procedit autem oculis demissis, incessu gravi, erecto corpore. Si verò contigerit eum transire ante altare maius, capite cooperto, faciat ad illud reverentiam: si ante locum Sacramenti, genuflectat; si ante altare, ubi celebratur missa, in qua elevatur vel tunc ministratur Sacramentum, similiter genuflectat, et, detecto capite, illud adoret, nec ante surgat quàm celebrans deposuerit calicem super corporale.

2.-Cum pervenerit ad altare, stans ante illius infimum gradum, caput detegit, biretum ministro porrigit, et altari, seu imagini crucifixi desuper positae, profundè inclinatur. Si autem in eo sit tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectens debitam facit reverentiam. Tunc ascendit in medium altaris: ibi ad cornu Evangelii sistit calicem, extrahit corporale de bursa, quòd extendit in medio altaris, et super illud calicem velo coopertum collocat, bursam autem ad cornu Evangelii. Si in altari paramenta accepit, idem facit, antequam descendat ab altari, ut missam inchoet.

3.-Si es consecraturus plures hostias pro communione facienda, quae ob quantitatem super patena manere non possunt, locat eas super corporale ante calicem; aut in aliquo calice consecrato, vel vase mundo benedicto, ponit eas retrò post calicem, et aliâ patenâ seu pallâ cooperit.

4.-Collocato calice in altari, accedit ad cornu Epistolae, Missale super cussino aperit, reperit missam, et signacula suis locis accommodat. Deinde rediens ad medium altaris, factâ primùm cruci reverentiâ, vertens se ad cornu Epistolae, descendit post infimum gradum altaris, ut ibi faciat confessionem.

5.-In missa solemnî Missale apertum super altare, calicem verò et alia necessaria praeparentur in credentia cooperta linteo, antequam sacerdos veniat ad altare. Ipse autem procedit cum diacono et subdiacono, qui, capite cooperto, simul cum eo tenent manus iunctas ante pectus; acolythi verò ante eos deferunt candelabra cum candelis accensis, quae deinde collocantur super credentia: et cum pervenerit ante infimum gradum altaris, ibi medius inter diaconum à dextris et subdiaconum à sinistris, antequam

ascendat ad altare, facit cum ipsis (ut infra) confessionem.

6.—In missa pontificali omnia servantur, ut in Caeremoniali ordinatur, cuius ordinem episcopus numquam praetermittat, quodcumque cum diacono et subdiacono paratis celebrat.

III. DE PRINCIPIO MISSAE, ET CONFESSIONE FACIENDA.

1.—Sacerdos, cum primum descenderit sub infimum gradum altaris, convertit se ad ipsum altare, ubi stans in medio, iunctis manibus ante pectus, extensis et iunctis pariter digitis, et pollice dextro super sinistrum posito in modum crucis (quod semper servatur quando iunguntur manus, praeterquam post consecrationem), detecto capite, facta prius cruci vel altari profundam reverentiam; vel si in eo sit tabernaculum sanctissimi Sacramenti, facta genuflexione, erectus incipit missam.

2.—Si celebraturus sit coram Summo Pontifice, sistit se ante infimum gradum altaris à cornu Evangelii ante ipsum Pontificem, ubi genuflexus expectat: accepta benedictione, erigit se; et stans aliquantum versus ad altare, incipit missam. Si autem sit coram Cardinali, Legato Sedis apostolicae, aut Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo in eorum residentibus, vel loco iurisdictionis, stans ante infimum gradum à cornu Evangelii, ut supra, expectat: dato signo, facit profundam reverentiam Praelato, et versus ad altare incipit missam.

3.—Si autem solemniter celebrat coram Summo Pontifice, aut alio ex Praelatis praedictis in ecclesiis eorum iurisdictionis, stans à sinistris Praelati, facit cum eo confessionem, et alia servat, ut in Caeremoniali ordinatur.

4.—Stans igitur celebrans ante infimum gradum altaris, ut supra, producens manu dexteram à fronte ad pectus signum crucis, dicit intelligibili voce:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Et postquam id dixerit, non debet advertere quemcumque in alio altari celebrantem, etiamsi Sacramentum ele-

vet, sed continuatè prosegui missam suam usque ad finem. Quod item observatur in missa solemnè, et simul etiam à ministris.

5.—Cum seipsum signat, semper sinistram ponit infra pectus: in aliis benedictionibus, cum est ad altare, et benedicit oblata, vel aliquid aliud, ponit eam super altare, nisi aliter notetur, seipsum benedicens, vertit ad se palmam manum dexteram, et omnibus illius digitis iunctis et extensis, à fronte ad pectus, et ab humero sinistro ad dextrum, signum crucis format. Si verò alios, vel rem aliquam benedicit, parvum digitum vertit ei cui benedicit, ac benedicendo, totam manum dextram extendit, omnibus illius digitis pariter iunctis et extensis: quod in omni benedictione observatur.

6.—Postquam dixerit In nomine Patris, etc., ut supra iungens iterum manus ante pectus, pronuntiat clara voce antiphonam:

Introibo ad altare Dei.

Minister verò post eum ad sinistram genuflexus, et in missa solemnè ministri hinc inde stantes proseguuntur:

Ad Deum qui laetificat iuventutem meam.

Deinde sacerdos, eodem modo stans, incipit, et proseguitur cum ministro vel ministris alternatim, sequentem psalmum usque ad finem; cum in fine psalmi dicit, Gloria Patri, etc., caput cruci inclinat.

S. Iudica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me.

M. Quia tu es, Deus, fortitudo mea, quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

S. Emitte lucem tuam et veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.

M. Et introibo ad altare Dei; ad Deum qui laetificat iuventutem meam.

S. Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus: quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?

M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

S. Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

M. Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

S. Repetit antiph.: Introibo ad altare Dei;

M. Ad Deum qui laetificat iuventutem meam.

Qui psalmus nunquam praetermittitur, nisi in missis Defunctorum, et in missis de tempore à Dominica passionis inclusivè, usque ad Sabbatum Sanctum exclusivè: in quibus semel tantum dicta antiphona Introibo, cum ministris, ut supra, sacerdos statim dextrâ manu producens signum crucis à fronte ad pectus, dicit versum: Adiuutorium nostrum, etc.

7.-Repetitâ antiphonâ Introibo, dextrâ manu producens signum crucis à fronte ad pectus, dicit:

Adiuutorium nostrum in nomine Domini,

M. Qui fecit coelum et terram.

Deinde altari se profundè inclinans, iunctis manibus, dicit:

Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper virgini, beato Michaëli archangelo, beato Ioanni Baptistæ, sanctis apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis, et vobis, fratres, quia peccavi nimis, cogitatione, verbo et opere (ter pectus dextrâ manu percutit, sinistrâ infra pectus positâ, dicens), meâ culpâ, meâ culpâ, meâ maximâ culpâ. Ideo precor beatam Mariam semper virginem, beatum Michaëlem archangelum, beatum Ioan-nem Baptistam, sanctos apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et vos, fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Et eodem modo stat inclinatus, donec à ministro dictum sit:

Misereatur tui omnipotens Deus; et, dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam aeternam.

Sacerdos dicit, Amen, et erigit se.

Deinde ministri profundè inclinati repetunt confessionem; et ubi à sacerdote dicebatur, vobis, fratres, et vos, fratres, à ministris, aliquantulum conversis ad celebrantem, dicitur, tibi, pater, et te, pater.

8.-Siest coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo et Episcopo, in eorum provincia, civitate, vel dioecesi constitutis, ubi dicit, vobis, fratres, dicat, tibi, Pater: similiter in fine ubi dicit, vos, fratres, dicat, te, Pater, quod dicens Summo Pontifici genuflectit, aliis Praelatis profundè se inclinat.

9.-Cum minister et qui intersunt, etiamsi ibi fuerit Summus Pontifex, respondent, Confiteor, dicunt, tibi, Pater, et te, Pater, aliquantulum conversi ad celebrantem.

10.-Factâ à circumstantibus confessione, celebrans stans, iunctis manibus, facit absolutionem, dicens:

Misereatur vestri omnipotens Deus; et, dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam. R. Amen.

Deinde producens manu dextrâ, à fronte ad pectus, signum crucis, dicit:

Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum, tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus. R. Amen.

Et si est episcopus, accipit manipulum, osculando illum in medio,

Et stans inclinatus, iunctis manibus, prosequitur:

Y. Deus, tu conversus vivificabis nos;

R. Et plebs tua laetabitur in te.

Y. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam;

R. Et salutare tuum da nobis.

Y. Domine, exaudi orationem meam;

R. Et clamor meus ad te veniat.

Y. Dominus vobiscum, R. Et cum spiritu tuo.

Et extendens ac iungens manus, clara voce dicit: Oramus. Et ascendens ad altare, dicit secretò:

Aufer à nobis, quaesumus, Domine, iniquitates nostras, ut ad sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire; Per Christum Dominum nostrum. Amen.

11.—*Et tunc si coram Summo Pontifice, aut aliis Praelatis, ut supra, celebret, factâ Summo Pontifici genuflexione, aliis Praelatis profundâ reverentiâ, accedit ad medium altaris ante infimum gradum, et ibi incipit secretò: Aufer à nobis, etc.*

IV. DE INTROITU, KYRIE ELEISON, ET GLORIA IN EXCELSIS.

1.—*Dum dicit, Aufer à nobis, etc., celebrans, iunctis manibus, adscendit ad medium altaris, et ibi inclinatus, manibusque item iunctis super eo positus, ita ut digiti parvi duntaxat frontem, seu medium anterioris partis tabulae, seu mensae altaris tangant, residuo manuum inter altare et se retento, pollice dextro super sinistrum in modum crucis posito (quae omnia semper observantur cum manus iunctae super altare ponuntur), secretò dicit:*

Oramus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum, osculatur altare in medio, manibus extensis aequaliter hinc inde super eo positus, dicens: quorum reliquiae hic sunt, et omnium Sanctorum, ut indulgere digneris omnia peccata mea. Amen.

Quod semper servatur, quando osculatur altare: sed post consecrationem, pollices ab indicibus non disiunguntur. In omni etiam deoscultatione, sive altaris, sive libri, sive alterius rei, non producit signum crucis pollice vel manu super id, quod osculandum est.

2.—*Osculato altari, accedit ad cornu eius sinistrum, id est Epistolae; ubi stans versus altare, et producens à fronte ad pectus signum crucis, incipit intelligibili voce Introitum missae, et prosequitur iunctis manibus. Cum dicit Gloria Patri, tenens iunctas manus, caput inclinât versus crucem.*

Cum repetit Introitum non signat se, ut priùs; et eo repetito iunctis manibus ante pectus, accedit ad medium al-

taris, ubi, stans versus illud, similiter manibus iunctis, dicit eadem voce alternatim cum ministro:

Kyrie, eleison. Kyrie, eleison. Kyrie, eleison.
Christe, eleison. Christe, eleison. Christe, eleison.
Kyrie, eleison. Kyrie, eleison. Kyrie, eleison.

Si minister, vel qui intersunt celebranti non respondeant, ipse solus novies dicit.

3.—*Dicto ultimo Kyrie, eleison, sacerdos stans in medio altaris, et manus extendens, elevansque usque ad humeros (quod in omni manuum elevatione observatur), voce praedictâ incipit, si dicendum sit, Gloria in excelsis. Cum dicit, Deo, iungens manus, caput cruci inclinât: quo erecto, stans, iunctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Cum dicit, Adoramus te; Gratias agimus tibi, Iesu Christe; Suscipe deprecationem nostram: et iterum, Iesu Christe, caput cruci inclinât. Cum dicit in fine, Cum Sancto Spiritu; seipsum à fronte ad pectus signat, interim absolvens, in gloria Dei Patris. Amen.*

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Laudamus te; benedicimus te; adoramus te; glorificamus te; gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam: Domine Deus, rex coelestis, Deus Pater omnipotens: Domine, Fili unigenite Iesu Christe: Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris; qui tollis peccata mundi, miserere nobis; qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram; qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis, quoniam tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, Iesu Christe; cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris. Amen.

4.—*In missa solemnî sacerdos, factâ confessione, ascendit cum ministris ad medium altaris; ubi, dicto, Oramus te, Domine, et osculato altari, ponit incensum in thuribulum, ministrante diacono naviculam, et thuriferario thuribulum. Diaconus parùm inclinatus versus celebrantem, dicit: Benedicite, Pater reverende, et os-*

culatur cochlear, et manum celebrantis ante et post. Celebrans ter incensum ponit in thuribulum, dicens interim: Ab illo benedicaris in cuius honore cremaveris. Amen; et deposito cochleari, producens manum dexteram signum crucis super thus in thuribulo, illud benedicit. Postea diaconus dimissa navicula, accipit thuribulum, et dat celebranti, osculata prius catenularum summitate, et manu illius dexteram; qui, facta cruci profunda reverentia, eam ter incensat, nihil dicens; et facta iterum cruci reverentia, incensat altare, ducens thuribulum aequali distantia, prout distribuuntur candelabra, a medio eius usque ad cornu Epistolae, ubi demissa manu, thurificat illius postremam partem inferiorem, mox superiorem, bis ducto thuribulo: et conversus ad altare elevans manum, incensat eius planitiem, seu mensam in parte anteriori, ter ducens thuribulum usque ad medium; ubi, facta cruci reverentia, procedendo thurificat aliud latus altaris triplici ductu usque ad cornu Evangelii: et pariter incensata inferiori et superiori parte ipsius cornu Evangelii duplici ductu, adhuc stans ibidem, elevat thuribulum, et ter incensat superiorem tabulae partem versus medium altaris, ut fecit in cornu Epistolae; deinde manu aliquantum demissa, incensat anteriorem eius partem, seu frontem, ter ducens thuribulum, dum procedit ad cornu Evangelii usque ad medium altaris; et facta cruci reverentia, incensat similiter triplici ductu reliquam partem anteriorem usque ad cornu Epistolae; ubi reddito thuribulo ipsi diacono, ab eo ipse solus incensatur.

5.-Si verò in altari fuerint reliquiae, seu imagines Sanctorum, incensata cruce, et facta ei reverentia, antequam discedat a medio altaris, primum incensat eas quae a dextris sunt, id est, a parte Evangelii prope crucem, bis ducens thuribulum, et iterum, facta cruci reverentia, similiter incensat bis alias, quae sunt a sinistris, hoc est, a parte Epistolae: deinde prosequitur incensationem altaris, ut supra, ter ducens thuribulum in unoquoque latere. Etiam si in eo essent plures reliquiae, vel imagines, seu etiam plura vel pauciora candelabra.

6.-Si in altari fuerit tabernaculum sanctissimi Sacra-

menti, accepto thuribulo, antequam incipiat incensationem, genuflectit; quod item facit quotiescumque transit ante medium altaris.

7.-Diaconus et subdiaconus hinc inde assistunt celebranti, dum incensat, et cum transeunt ante crucem, semper genuflectunt. Deinde celebrans, diacono a dextris eius, subdiacono a dextris diaconi stantibus in cornu Epistolae legit Introitum et Kyrie, eleison. Cum vero intonat hymnum: Gloria in excelsis Deo, diaconus et subdiaconus unus post alium stant a tergo celebrantis: postea ascendant ad altare, et hinc inde, diaconus a dextris, subdiaconus a sinistris cum celebrante hymnum submissa voce prosequuntur usque ad finem. Quod etiam servatur cum dicitur Credo, et cum dicitur Dominus vobiscum, Oratio, Praefatio, Pater noster, diaconus et subdiaconus similiter stant unus post alterum a tergo celebrantis.

V. DE ORATIONE.

1.-Dicto hymno Gloria in excelsis, vel si non sit dicendus, eo omisso, celebrans osculatur altare in medio, manibus hinc inde super eo, ut supra, extensis, tum illis ante pectus iunctis, et demissis ad terram oculis, vertit se a sinistro latere ad dextrum versus populum, hoc est per eam partem quae respicit cornu Epistolae, et extendens ac iungens manus ante pectus, ut prius, dicit voce praedicta:

ꝰ. Dominus vobiscum, vel si sit episcopus, Pax vobis (quod dicitur tantum hoc loco, quando dictus est hymnus Gloria in excelsis), ꝛ. Et cum spiritu tuo. Et iunctis ut prius manibus, revertitur per eandem viam ad librum, ubi eas extendens et iungens ante pectus, caputque cruci inclinans, dicit: Oremus. Tum extendit manus ante pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram, et digitis simul iunctis, quorum summitas humerum altitudinem distantiamque non excedat, quod in omni extensione manuum ante pectus servatur. Stans autem, ut supra, extensis manibus, dicit orationem.

Cum dicit Per Dominum nostrum, iungit manus, easque iunctas tenet usque ad finem, Si aliter concluditur

oratio, Qui tecum vel Qui vivis, cum dicit, In unitate, iungit manus.

2.-Cum nominatur nomen IESUS, caput versus crucem inclinat: quod etiam facit, cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque nominatur nomen beatae Mariae, vel Sanctorum, de quibus dicitur missa, vel fit commemoratio; item in oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus crucem. Si plures orationes sunt dicendae, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

3.-Si altare sit ad Orientem versus populum, celebrans, versâ facie ad populum, non vertit humeros ad altare, cum dicitur est Dominus vobis; Orate, fratres; Ite, missa est, vel daturus benedictionem; sed osculato altari in medio, ibi expansis et iunctis manibus, ut supra, salutatur populum, et dat benedictionem.

4.-In quatuor temporibus, vel aliâs quando dicendae sunt plures orationes cum prophetiis, dicto Kyrie, eleison, in medio altaris, revertitur ad cornu Epistolae, ubi stans ante librum, extensis et iunctis ante pectus manibus, et caput cruci inclinans, dicit, Oremus, Flectamus genua, et illico manibus super altare extensis, ut seipsum ad altare sustineat, genuflectit, et sine mora surgens, eâdem voce ministro respondente, Levate, manibus extensis, dicit orationem ut supra, et in conclusione eas iungit. Dum autem legit prophetias, tenet manus super librum vel altare positas, ut mox dicitur de Epistola.

5.-In missa solemnî cum dicitur, Dominus vobiscum, et Oratio, diaconus et subdiaconus stant retrò post celebrantem: Flectamus genua dicitur à diacono; à subdiacono verò Levate; illo primùm genuflectente, hoc primùm surgente, celebrans verò non genuflectit.

VI. DE EPISTOLA, GRADUALI, ET ALIIS USQUE AD OFFERTORIUM.

1.-Dictis orationibus, celebrans, positus super librum, vel super altare, manibus, ita ut palmae librum tangant, (ut placuerit) librum tenens, legit Epistolam intelligibili

voce, et respondetur à ministro: Deo gratias; et similiter stans eodem modo, prosequitur Graduale, Alleluia, et Tractum ac Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis, celebrans ipsemet, seu minister portat librum Missalis ad alteram partem altaris, in cornu Evangelii: et dum transit ante medium altaris, caput cruci inclinat, et Missale sic locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu altaris et non ad parietem, sive ad partem eius contra se directam.

2.-Locato Missali in altari, celebrans redit ad medium altaris, ibique stans iunctis manibus ante pectus, levatisque ad Deum oculis, et statim demissis, tum profunde inclinatus, dicit secretò:

Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaiae prophetae calculo mundasti ignito: ita me tuâ gratiâ miseratione dignare mundare, ut sanctum Evangelium tuum dignè valeam nuntiare. Per Christum Dominum nostrum. Amen. Et Iube, Domine, benedicere. Dominus sit in corde meo et in labiis meis, ut dignè et competenter annuntiem Evangelium suum. Amen.

Quibus dictis, vadit ad librum Missalis, ubi stans versus illum, iunctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce:

Ÿ. Dominus vobiscum, rj. Et cum spiritu tuo.

Deinde, pollice dextrae manûs signo crucis signat primò librum super principio Evangelii, quod est lecturus, postea seipsum in fronte, ore et pectore, dicens:

Sequentia vel Initium sancti Evangelii, etc.

rj. Gloria tibi, Domine.

Tum iunctis iterum manibus ante pectus, stans ut supra, prosequitur Evangelium usque ad finem; quo finito, minister, stans in cornu Epistolae post infimum graduum altaris, respondet Laus tibi, Christe. Et sacerdos, elevans parumper librum, osculatur principium Evangelii, dicens: Per evangelica dicta deleantur nostra delicta, praequam in missis Defunctorum; et nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinali, et Legato Sedis apostolicae,

vel Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo in eorum residentis, quo casu defertur cuilibet praedictorum osculandus liber, et celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit: Per evangelica dicta. Cùm autem nominatur IESUS, caput versus librum inclinatur, et eodem modo versus librum genuflectit, cùm in Evangelio est genuflectendum.

3.-Dicto Evangelio, stans in medio altaris versus crucem, extendens et elevans manus, incipit (si dicendum sit) Credo. Cùm dicit, in unum Deum, iungit manus, caput cruci inclinatur; quo erecto, stans ibidem, iunctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur usque in finem. Cùm dicit, Iesum Christum, caput cruci inclinatur. Cùm dicit, Et incarnatus est, usque ad Et homo factus est inclusive, genuflectit. Cùm dicit, Simul adoratur, caput cruci inclinatur. Cùm dicit, Et vitam venturi saeculi: Amen, producit sibi manu dextrâ signum crucis à fronte ad pectus.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum: Et ex Patre natum ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt: Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis: Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, ET HOMO FACTUS EST. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato, passus et sepultus est: Et resurrexit tertiâ die, secundum Scripturas: Et ascendit in coelum: sedet ad dexteram Patris: Et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit: qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, Et vitam venturi saeculi. Amen.

4.-In missâ solemnâ subdiaconus, circa finem ultimae orationis, accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus; et factâ altari genuflectione in medio, vadit ad partem Epistolae contra altare, et cantat Epistolam, quam etiam celebrans interim submissâ voce legit, assistente sibi diacono à dextris, et item Graduale, Tractum, etc., et usque ad Munda cor meum... Epistolâ cantatâ, subdiaconus facit iterum genuflectionem altari in medio, ac redit ad celebrantem, et genuflectens osculatur eius manum, et ab eo benedicitur praeferquam in missis Defunctorum.

5.-Postea idem subdiaconus accipit Missale celebrantis, defert ad cornu Evangelii in altari, et ibi ministrat celebranti, qui in medio altaris, submissâ voce dicto Munda cor meum..., et deinde lecto Evangelio, quod in fine non osculatur, delato etiam per diaconum libro Evangeliorum ad altare, imponit incensum in thuribulum. Postea diaconus, genuflexus ante altare, dicit Munda cor meum; et accipiens librum Evangeliorum de altari, petit benedictionem à celebrante similiter genuflexus in superiori gradu altaris; et osculatâ illius manu, praecedentibus thuriferario et duobus acolythis cum candelabris accensis de credentia sumptis, vadit cum subdiacono à sinistris ad locum Evangelii, contra altare versus populum, ubi subdiacono librum tenente, medio inter duos acolythos tenentes candelabra accensa, dicit Dominus vobiscum, iunctis manibus. Cùm dicit: Sequentia, signat librum in principio Evangelii, frontem, os, et pectus, postea ter librum incensat, hoc est, in medio, in dextris, et à sinistris, et prosequitur Evangelium, iunctis manibus. Interim celebrans, post datam diacono benedictionem, retrahens se ad cornu Epistolae, ibi stat iunctis manibus. Et cùm diaconus dicit: Sequentia Sancti Evangelii, sacerdos etiam signat se; et cùm nominatur IESUS, caput inclinatur versus altare. Finito Evangelio, sacerdos osculatur librum, à subdiacono sibi delatum, dicens: Per evangelica dicta... et à diacono ter incensatur. Si sit coram Praelato in sua residentia, liber defertur ad Praelatum, ut supra, et ille incensatur, ut in Caeremoniali. Postea stans in medio al-

taris versus ad crucem, incipit, si dicendum sit, Credo, stantibus post eum diacono et subdiacono, deinde ad altare accedentibus, et cum eo prosequentibus, ut dictum est ad Gloria in excelsis.

6.—Si autem sit praedicandum, Concionator, finito Evangelio, praedicet, et sermone sive concione expleta, dicat Credo, vel si non sit dicendum, cantetur Offertorium.

7.—Cum verò in Symbolo cantatum fuerit: Et incarnatus est, diaconus acceptâ bursâ de credentiâ, ambabus manibus eam defert elevatam cum solitis reverentiis ad medium altaris, in quo explicat corporale, et revertitur ad celebrantem. Cum non dicitur Credo, subdiaconus defert bursam simul cum calice, ut infrâ dicitur. Si quandoque celebrans cantat missam sine diacono et subdiacono, Epistolam cantat in loco consueto aliquis lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum celebrantis. Evangelium autem cantat ipse celebrans ad cornu Evangelii, qui et in fine missae cantat: *Ite, missa est; vel Benedicamus Domino, aut Requiescant in pace, pro temporis diversitate.*

VII. DE OFFERTORIO ET ALIIS USQUE AD CANONEM.

1.—Dicto Symbolo, vel si non sit dicendum, post Evangelium, celebrans osculatur altare in medio; et iunctis manibus ante pectus, ibidem à manu sinistra ad dexteram (ut dictum est suprâ), vertit se ad populum, et extendens, ac iungens manus, dicit:

ÿ. Dominus vobiscum, ñ. Et cum spiritu tuo.

Et iunctis manibus, revertitur per eandem viam ad medium altaris, ubi, extendens et iungens manus, caputque cruci inclinans, dicit: *Oremus. Tunc iunctis, ut priùs, manibus, dicit Offertorium; et omnia quae usque ad finem missae in medio altaris dicenda sunt; dicit ibidem stans versus ad altare, nisi ubi aliter ordinatur.*

2.—Dicto Offertorio, discooperit calicem, et ad cornu Epistolae sistit, et manu dextrâ amovet parvam pallam desuper hostiam, accipit patenam cum hostia, et amba-

bus manibus usque ad pectus eam elevatam tenens, oculis ad Deum elevatis, et statim demissis, dicit:

Suscipe, Sancte Pater omnipotens, aeterne Deus, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis, et offensionibus, et negligentis meis, et pro omnibus circumstantibus; sed et pro omnibus fidelibus christianis vivis atque defunctis, ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam aeternam. Amen.

3.—Si fuerint aliae hostiae, non super patenam, sed super corporale, vel in alio calice seu vase, pro communione populi consecrandae, calicem illum seu vas dextrâ discooperit, et intentionem suam etiam ad illas offerendas et consecrandas dirigens, dicit ut suprâ: *Suscipe, sancte Pater, etc. Quo dicto, patenam utraq; manu tenens, cum ea facit signum crucis super corporale, et deponit hostiam circa medium anterioris partis corporalis ante se, et patenam ad manum dextram aliquantulum subtus corporale; quam, exterso calice, ut dicitur, cooperit purificatorio. Si autem adsit vas seu calix cum aliis hostiis, ipsum cooperit aliâ patenâ, vel pallâ.*

4.—Deinde in cornu Epistolae accipit calicem, purificatorio extergit, et sinistrâ tenens illius nodum, accipit ampullam vini de manu ministri (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum celebrantis), et ponit vinum in calicem. Deinde, eodem modo tenens calicem, producit signum crucis super ampullam aquae, et dicit:

Deus, qui humanae substantiae dignitatem mirabiliter condidisti, et mirabilius reformâsti. Et infundens parum aquae in calice, prosequitur: *Da nobis per huius aquae et vini mysterium, eius divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps Iesus Christus Filius tuus Dominus noster; Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritûs Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.*

Si verò celebrat pro defunctis, non facit signum crucis

super aquam, sed imponit absque benedictione, dicens orationem ut supra.

5.—*Imposita aqua in calice, et finita oratione praedicta, accipit manu dextrâ calicem discoopertum; et stans ante medium altaris, ipsum ambabus manibus elevatum tenens, videlicet cum sinistra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis, offert, dicens:*

Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, tuam deprecantes clementiam, ut in conspectu divinae maiestatis tuae, pro nostra et totius mundi salute, cum odore suavitatis ascendant. Amen.

Quâ oratione dictâ, facit signum crucis cum calice super corporale, et ipsum in medio post hostiam collocat, et pallâ cooperit. Deinde, iunctis manibus super altare positus, aliquantulum inclinatus, dicit secretò:

In spiritu humilitatis, et in animo contrito suscipiamur à te, Domine: et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

Postea, erectus, elevans oculos, et statim demittens, manusque expandens, et eas in altum porrectas statim iungens ante pectus (quod semper facit quando aliquid est benedicturus), dicit:

Veni, Sanctificator omnipotens, aeternae Deus; signat manu dextrâ communiter super hostiam et calicem, sinistrâ positâ super altare, dicens: et benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini praeparatum.

6.—*Tum, iunctis ante pectus manibus, accedit ad cornu Epistolae, ubi stans, ministro aquam fundente, lavat manus, id est extremitates digitorum pollicis et indicis, dicens psalmum:*

Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum, Domine.

Ut audiam vocem laudis: et enarrem universa mirabilia tua.

Domine, dilexi decorem domus tuae: et locum habitationis gloriae tuae.

Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam: et cum viris sanguinum vitam meam.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, et miserere mei.

Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te, Domine.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto: sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Qui versus, Gloria Patri, praetermittitur in missis Defunctorum, et in missis de tempore à Dominica de Passione, usque ad Sabbatum sanctum exclusivè.

7.—*Celebrans, lotis manibus, eas tergit, et illis ante pectus iunctis, revertitur ad medium altaris, ubi stans, oculosque ad Deum elevans, et statim demittens, manibus iunctis super altare, aliquantulum inclinatus, dicit secretò orationem:*

Suscipe, sancta Trinitas, hanc oblationem, quam tibi offerimus, ob memoriam passionis, resurrectionis et ascensionis Iesu Christi Domini nostri, et in honore beatæ Mariae semper virginis, et beati Ioannis Baptistae, et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, et istorum, et omnium Sanctorum: ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem; et illi pro nobis intercedere digentur in coelis, quorum memoriam agimus in terris: Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quâ dictâ, manibus hinc inde extensis, et super altare positus, osculatur illud in medio: tum, iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, à sinistra manu ad dextram vertit se ad populum, et, versus eum extendens et iungens manus, dicit voce aliquantulum elata:

Orate, fratres, et secretò prosequens, ut meum ac ves-

trum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

Perficit circulum, revertens, iunctis manibus ante pectus, à manu dextra ad medium altaris, et responso à ministro, vel à circumstantibus: Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis, ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suae sanctae (Alioquin per seipsum, dicens: sacrificium de manibus meis), ipse celebrans, submissa voce, dicit: Amen; et manibus ante pectus extensis, ut fit ad orationem, stans in medio altaris versus librum, dicit absolute, sine Oremus, et sine alia interpositione, Orationem, vel Orationes secretas. Cùm dicit, Per Dominum, iungit manus. Cùm dicit, Iesum Christum, caput inclinatur, quod facit in prima Oratione, et in ultima, si plures sint dicendae.

8.-*Pervento autem in conclusione ultimae secretae, ad verba illa, Per omnia saecula saeculorum, exclusive sacerdos stans in medio altaris, depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit convenienti et intelligibili voce, Per omnia saecula saeculorum, cum Praefatione, ut infra. Cùm dicit, Sursum corda, elevat manus hinc inde extensas usque ad pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram. Cùm dicit, Gratias agamus Domino, iungit manus: cùm dicit, Deo nostro, oculos elevat, et statim cruce caput inclinatur. Responso, Dignum et iustum est, elevatis et extensis ut prius manibus, prosequitur Praefationem propriam, vel communem, ut tempus requirit.*

Cùm dicit, Sanctus, iunctis ante pectus manibus, et inclinatus, voce mediocri prosequitur; ministro interim parvam campanulam pulsante. Tum erigit se, et signum crucis sibi producit à fronte ad pectus, dicens:

Benedictus qui venit in nomine Domini; hosanna in excelsis.

9.-*In missa solemnibus, dicto Oremus, diaconus et subdiaconus accedunt ad altare in cornu Epistolae; diaconus*

amovet calicem, si est in altari, vel si est in credentia, ut magis decet, accipit eum de manu subdiaconi; qui illum cum patena et hostia coopertum pallà et velo, à collo sibi pendente, manu sinistrâ tenens, et alteram manum superponens velo, ne aliquid decidat, de credentia detulit, comitatus ab acolytho, ampullas vini et aquae portante; ipse diaconus calicem detegit, et dat patenam cum hostia celebranti, osculando eius manus; subdiaconus exergit calicem purificatorio: diaconus, acceptâ ampullâ vini de manu subdiaconi, imponit vinum in calice; subdiaconus interim ampullam aquae ostendens celebranti, dicit: Benedicite, Pater reverende; qui factò versus eam signo crucis, dicit Orationem: Deus, qui humanae: interim subdiaconus infundit paulum aquae in calicem, diaconus illum celebranti dat, et pedem calicis tangens, seu brachium dextrum celebranti sustentans, cum eo dicit: Offerimus tibi, Domine..., quem postea, positum in altari, ut suprâ, pallâ cooperit: subdiacono deinde stanti in cornu Epistolae ponit in dextra manu patenam, quam cooperit extremitate veli, ab eius humero pendentis; qui vadit post celebrantem ante medium altaris, et factâ genuflexione, ibi stat sustinens eam elevatam usque ad finem orationis dominicae, ut dicitur. In missis autem Defunctorum, et in feria sexta Parasceve, patena non tenetur à subdiacono.

10.-*Dicto: Veni, Sanctificator, ut suprâ, celebrans, ministrante diacono naviculam, et dicente: Benedicite, Pater reverende, ponit incensum in thuribulum, dicens: Per intercessionem beati Michaëlis Archangeli, stantis à dextris altaris incensi, et omnium electorum suorum incensum istud dignetur Dominus benedicere, et in odorem suavitatis accipere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.*

Deinde accepto thuribulo per manum diaconi, nullam tunc faciens cruce reverentiam, incensat oblata, ter ducens thuribulum super calicem et hostiam simul in modum crucis, et ter circum calicem et hostiam, scilicet bis à dextra ad sinistram, et semel à sinistra ad dexteram (diacono interim pedem calicis tenente manu dextrâ) dispen-